

บทความพิเศษ

วิทยาการระบาดโรคฮิสโทพลาสมาในประเทศไทย

สมชัย บวรกิตติ พ.ด., Hon. MRCP, FRCP, FRACP, Hon. FACP
ราชบัณฑิต สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภาแห่งประเทศไทย

ผู้รับผิดชอบบทความ: สมชัย บวรกิตติ พ.ด., Hon. MRCP, FRCP, FRACP, Hon. FACP
ราชบัณฑิต สำนักวิทยาศาสตร์ ราชบัณฑิตยสภาแห่งประเทศไทย

วิทยาการระบาดเป็นศาสตร์การศึกษาโรคด้านปัจจัยความชุก การแพร่กระจาย ผลและอันตรายต่อสุขภาพ และด้านสาเหตุจำเพาะกลุ่มประชากร ทั้งหมดเป็นข้อมูลตัว กำหนดแผนการป้องกัน การควบคุมอุบัติการณ์และการแพร่ระบาด (พจนานุกรมแพทยศาสตร์ ดอร์แลนด์ เรียบเรียงครั้งที่ ๒๗ พ.ศ. ๒๕๓๑)

Epidemiology: the science concerned with the study of the factors determining and influencing the frequency and distribution of disease, injury, and other health related events and their causes in a defined human population for the purpose of establishing programs to prevent and control their development and spread. (Dorland's Illustrated Medical Dictionary 27th Edition: W.B. Saunders Co. 1988, p.566).

โรคฮิสโทพลาสมา (ฮิสโทพลาสโมซิส)

โรคฮิสโทพลาสมาเกิดจากได้รับสปอร์รา **ฮิสโทพลาสมา แคพสุลาทัม** เข้าสู่ร่างกายโดยการหายใจ การดื่มหรือกิน หรือเข้าทางบาดแผลผิวหนัง จึงพบรอยโรคในทางหายใจ ในปอด ปาก ผนัง อวัยวะเคียงรอยโรคปฐมภูมิ หรือทั่วกายจากการแพร่ทางกระแสเลือด ผู้ที่ได้รับเชื้อราเข้าสู่ร่างกายจะเกิดภูมิไวฮิสโทพลาสมินที่ตรวจได้โดยการทดสอบปฏิกิริยาที่หนัง (skin test) เช่นเดียวกับการทดสอบทูเบอร์คูลิน

โรคฮิสโทพลาสมาที่เกิดจากเชื้อแพร่ทางกระแสเลือด (disseminated Histoplasmosis) พบในผู้ป่วยภูมิคุ้มกัน หรือภูมิต้านทาน เช่น ผู้ป่วยโรคไวรัสภูมิคุ้มกันพร่องในมนุษย์ (HIV) ระยะ กลุ่มอาการพร่องภูมิคุ้มกันแสวง (AIDS) (Neubauer MA, Bodensteiner DC. Disseminated Histoplasmosis in Patients with AIDS. Southern Med J 1992;85(12):1166-70.)

อุบัติการณ์โรคฮิสโทพลาสมาในประเทศไทยในรายงานการศึกษาระยะยาวของ วชิรบุญย์ และอำไพพล เปลี่ยนประสิทธิ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ที่วิเคราะห์โรคเชื้อราจากการตรวจศพช่วง พ.ศ. ๒๕๐๒-๒๕๑๗ ที่ภาควิชาพยาธิวิทยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล พบผู้ป่วยโรคฮิสโทพลาสมา ๗ ราย ไม่ได้แจ้งปีที่พบ เป็นผู้ป่วยชายทั้งหมด ผู้ป่วย ๒ รายอยู่ในกลุ่มอายุ ๓๑-๔๐ ปี ๓ รายในกลุ่มอายุ ๔๑-๕๐ ปี ๑ รายในกลุ่มอายุ ๕๑-๖๐ ปี และไม่ได้บอกอายุ ๑ ราย พบรอยโรคแจ้จละกันไปได้แก่ หัวใจ ๑ ราย ปอด ๓ ราย ตับ ๒ ราย ลำไส้ ๒ ราย ไต ๑ ราย และอื่นๆ ๔ ราย

ผู้ป่วยที่มีหลักฐานแจ้จละกันได้แก่รายงานของ จำรัส เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคณะ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นชายอายุ ๑๖ ปี ชาวจังหวัดพระนคร มีโรคที่ต่อมน้ำเหลืองชั้นต้น (Thephusdin C, et al. Histoplasmosis in Thailand: The First Case Report. Roy Thai Army Med J 1961;14:392) พ.ศ. ๒๕๐๖ ญัฐ ภมรประวัตินและคณะรายงานผู้ป่วย ๒ ราย รายหนึ่งเป็นชายไทยอายุ ๔๖ ปี ชาวจังหวัดสมุทรสงคราม มีรอยโรคที่เยื่อบุในปาก และอีกรายเป็นชายไทยอายุ ๕๘ ปี อยู่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีรอยโรคที่หน้าผาก ตั้งจมูกและแก้ม และในช่องปาก (Bhamarapavati N, et al. Histoplasmosis in Thailand: Report of Two Cases Diagnosed by Biopsy and Culture. Am J Trop Med Hyg 1963; 11: 393-7.)

พ.ศ. ๒๕๐๗ นิวัฒน์ จันทกุลและคณะรายงานเพิ่มรายละเอียดผู้ป่วย ๒ รายที่รายงานโดยญัฐ ภมรประวัตินและคณะเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๖ และรายงานผู้ป่วยอีก ๑ รายเป็นชายจีน อายุ ๘๐ ปี อยู่อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีแผลเรื้อรังในปาก กล่องเสียง ใบหน้า ในปาก และปอด (Chantarakul N, et al. Three New Cases of Histoplasmosis in Thailand. J Med Assoc Thai 1964; 47: 188-1933)

พ.ศ. ๒๕๐๘ นิยม เกศจำรัส และสิลฟวานันท์ นัย รายงานผู้ป่วยรายที่ ๕ จากจังหวัดอุดรธานี (A Case of Pulmonary Histoplasmosis from Northeast Thailand –Udonthani. J Med Assoc Thai 1965;48(10): 666-9)

พ.ศ. ๒๕๐๙ ผู้นิพนธ์และคณะรายงานผู้ป่วย ๓ ราย (จังหวัดระยอง ๒ ราย พระนคร ๑ ราย) พบรอยโรคในหลายอวัยวะและในปอด (Priyanonda B, Bovornkitti S, et al. Histoplasmosis. Presentation of Three Cases with Pulmonary Involvement. Siriraj Hosp Gaz 1966; 18:231-5.)

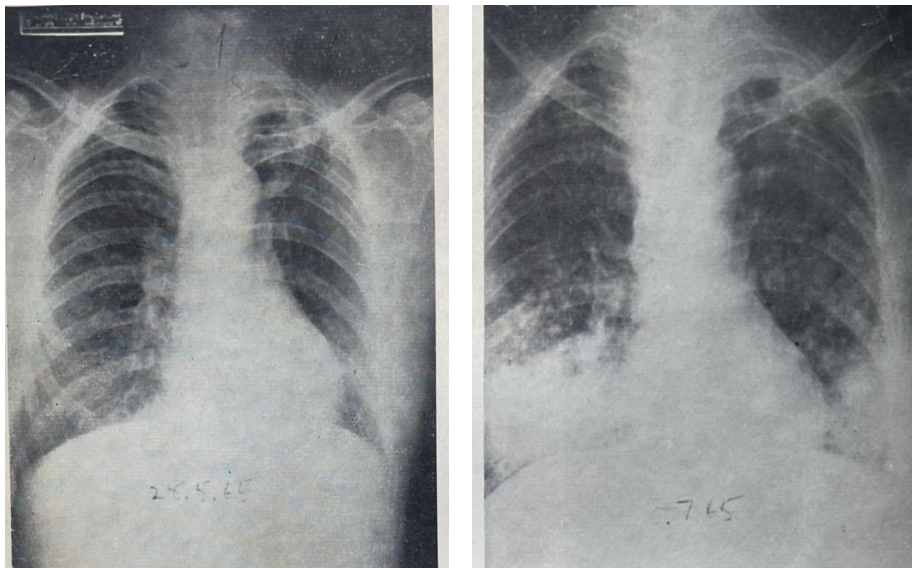
หมายเหตุ: มีข้อมูลจากการติดต่อส่วนตัว ได้ข้อมูลว่านายแพทย์ศิริ ศิริสัมพันธ์ คณะบดี คณะแพทยศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผู้ป่วยโรคฮิสโทพลาสมา ๑ ราย จากจังหวัดเพชรบุรี เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ แต่ไม่ได้รายงานผู้ป่วย (อ้างในจพสท ๒๕๑๑; ๕๑(๕): ๒๙๘) และ นายแพทย์เวทย์ อารีย์ชน พยาธิแพทย์ โรงพยาบาลโรคทรวงอก นนทบุรี แจ้งว่า เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ มีผู้ป่วย ๑ รายจากอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มารับการรักษาที่โรงพยาบาลทรวงอก (อ้างในสารศิริราช ๒๕๑๒;๒๑(๓):๒๓๒)

มีข้อมูลจากการศึกษาทางพยาธิวิทยา พ.ศ. ๒๕๑๔ ของคำพร ชาญวิเศษ และดิษกุล รุณภัย ที่วิเคราะห์โรคเชื้อราจากผลการตรวจชิ้นเนื้ออวัยวะกรรม และ พ.ศ. ๒๕๑๘ ของวชิรบุญย์ ศาสตราจารย์ และอำไพพล เปลี่ยนประสิทธิ์ วิเคราะห์เชื้อราจากผลการตรวจศพ พบรอยโรคร่วม ครีโยบิโอพลาสโมซิสกับฮิสโทพลาสโมซิส ๒๓ ราย เป็นรายงานทางพยาธิวิทยาไม่มีรายละเอียดทางเวชกรรม

พ.ศ.๒๕๑๙ ไพโรจน์ อุ่นสมบัติ แพทย์เวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลรวบรวมผู้ป่วยฮิสโทพลาสมาในประเทศไทยได้ ๒๑ ราย (ไพโรจน์ อุ่นสมบัติ. ฮิสโทพลาสโมซิสในประเทศไทย ใน สมชัย บวรกิตติและคณะ หนังสือเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อมโรงพยาบาลไทยเขมร ๒๕๑๙ หน้า ๖๔๐) และสนั่น รั้งรักษศิริวร รายงานผู้ป่วยฮิสโทพลาสโมซิสแพร่กระจายจากชลบุรีอีก ๑ ราย ในวารสาร จพสท ๒๕๒๓;๖๗:๒๑๕-๙

สรุปจากการศึกษาข้อมูลผู้ป่วยโรคฮิสโทพลาสมาจากรายงานในวารสาร และจากข้อมูลการตรวจชิ้นเนื้อทางพยาธิวิทยา อาจมีผู้ป่วยฮิสโทพลาสโมซิสปฐมภูมิและทุติยภูมิในประเทศไทยไม่น้อยกว่า ๒๔ ราย ซึ่งรวมผู้ป่วยทางเวชกรรม ๒๒ ราย และไม่สามารถระบุจำนวนผู้ป่วยได้แน่นอนจากข้อมูลรายงานทางพยาธิวิทยา เพราะขาดข้อมูลทางเวชกรรม

ภาพรอยโรคฮิสโทพลาสมา

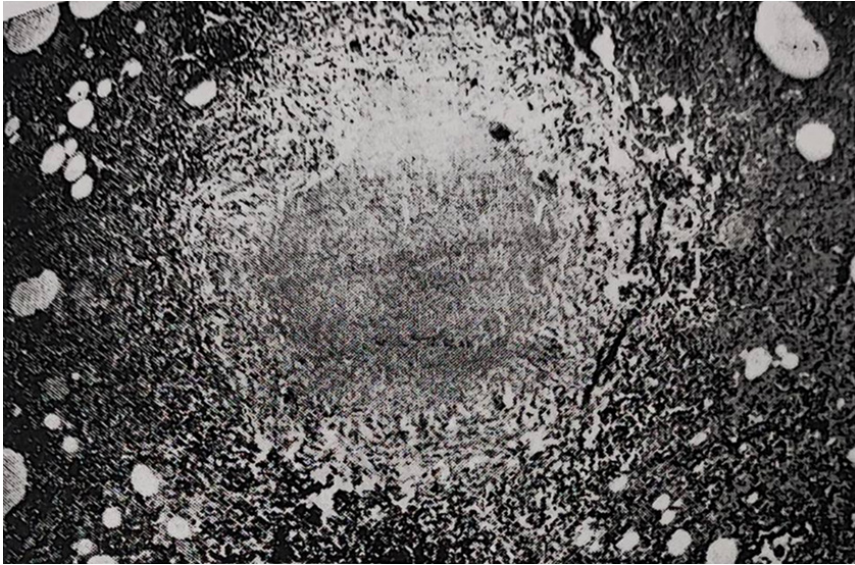

ก

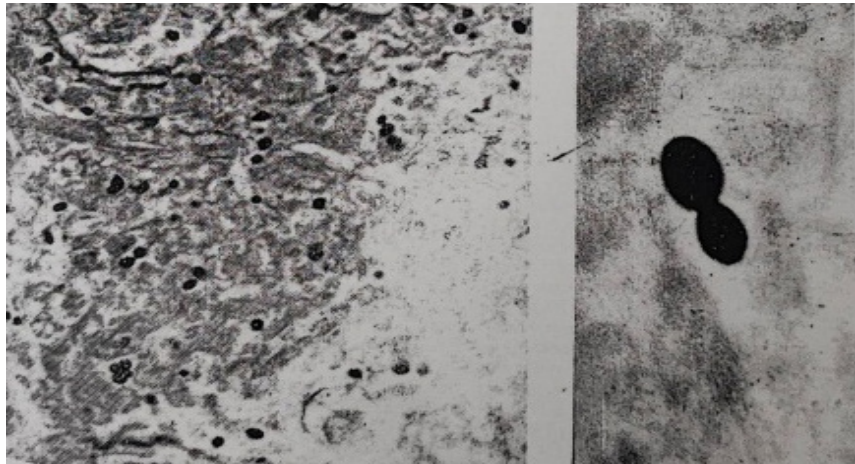
ข

ภาพรังสีทรวงอกแสดงเงารอยโรคฮิสโทพลาสมาในปอด ภาพ ก และ ข ห่างกันเดือนเศษ

(สารศิริราช ๒๕๐๙;๑๙(๕):๒๓๖)

ภาพจุลทรรศน์รอยโรคย้อมสี ฮีมาทอกซีอีโอซินแสดงก้อนเนื้อตายเคเลียดล้อมรอบด้วยเซลล์เอพิเทลิออยด์ เซลล์ยักษ์ลางก์ฮาน และลิมโฟไซต์

ภาพจุลทรรศน์รอยโรคแสดงเซลล์เชื้อรา budding ในกลางเนื้อตายเคเลียด ย้อม GMS

การศึกษาวิทยาการระบาดของโรคฮิสโทพลาสมาในประเทศไทย

ผู้นิพนธ์และคณะได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลวิทยาการระบาดของโรคฮิสโทพลาสมาในประเทศไทย หลังได้รายงานผู้ป่วยจังหวัดระยอง เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ จบ พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้รายงานผลการศึกษาตามลำดับในวารสารวิชาการ ๔๑ ฉบับ (รายการที่ ๑๑-๓๔) และข้อมูลจากคณะอื่นหลายรายการ

เอกสารโรคฮิสโตพลาสมาในประเทศไทย

1. Prijyanonda B. Histoplasmin reactors among student nurses. A preliminary report with references to geographical distribution in Thailand. J Med Assoc Thai 1961; 44(9): 649-51.
2. จำรัส เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พนิดา เกษะนันท์, มาลี นิสสัยสรการ. ฮิสโตพลาสโมซิสในประเทศไทย. รายงานผู้ป่วยรายแรก วิทยาสารเสนารักษ์ ๒๕๐๔; ๑๔: ๓๙๒-๔๐๘.
3. Bhamarapavati N, Balankura P, Sekhonrit Ch. Histoplasmosis in Thailand: report of two cases diagnosed by biopsy and culture. Am J Trop Med & Hyg 1963; 12:393-7.
4. นิวัฒน์ จันทกรกุล, ประสาน ต่างใจ, ณัฐ ภมรประวัติ. ฮิสโตพลาสโมซิสรายใหม่ ๓ ราย. จพสท ๒๕๐๗; ๔๗(๔):๑๘๘-๑๙๙.
5. Kescharmras N, Nye SW. A case of pulmonary histoplasmosis from Northeast Thailand – Udornthani. J Med Assoc Thai 1965; 48(10): 666-9.
6. Prijyanonda B, Sekornrith Ch, Bovornkitti S, et al. Histoplasmosis. Presentation of Three Cases with Pulmonary Involvement. Siriraj Hosp Gaz 1966; 18(5): 231-5.
7. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Suwanwilai Ch, et al. Histoplasmosis Treated with Amphotericin B: An Autopsy Report. Siriraj Hosp Gaz 1966; 18: 605-9.
8. Chantarakul N, Parichartikanond P. Histoplasma of the Lung. A Necropsy: Case Report. J Med Assoc Thai 1977; 60(8):379-382.
9. พิสิฐ สันต์พิทักษ์, สัมพันธ์ ศรีสุวรรณ, กำพล พันธอำพล, เปี่ยมศักดิ์ ลิ้มปัทม์มงคล. ฮิสโตพลาสโมซิส; รายงานผู้ป่วย ๔ ราย จากจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่ เวชสาร ๒๕๑๖; ๑๒:๓๐๕-๑๑.
10. Rungruxsirivorn S. Disseminated Histoplasmosis: A Case Report. J Med Assoc Thai 1980;63(4): 215-9.
11. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological study of histoplasmosis in Thailand. I. Histoplasmin Testing at Amphur Ban-kai, Rayong. J Med Assoc Thai 1966; 49(7): 529-533.
12. Prijyanonda B, Mettiyawongse S, Bovornkitti S, et al. Epidemiological study of histoplasmosis in Thailand. II. Histology of the Histoplasmin Reaction. J Med Assoc Thai 1966; 49(9): 695-700.

13. Priyanonda B, Bovornkitti S, Mettiyawongse S, et al. III. Histoplasmin Testing at Ampur Muang, Rayong. *J Med Ass Thai* 1966; 49(10): 762-7.
14. Priyanonda B, Bovornkitti S, Mettiyawongse S, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. IV. Histoplasmin Testing at Ampur Klang, Rayong. *J Med Assoc Thai* 1966; 49(12):927-31.
15. Priyanonda B, Bovornkitti S, Oonsombati P, Pushpakom R. Histoplasmin Sensitivity in Medical Students and Student Nurses at Siriraj Hospital. *J Med Assoc Thai* 1967; 50(1):67-78.
16. Priyanonda B, Bovornkitti S, Mettiyawongse S, Suwanakul L. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. V. Radiographical Findings in Histoplasmin Reactors. *Vajira Med J* 1967; 11:1-4.
17. Priyanonda B, Thianprasit M, Bovornkitti B, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. VI. Mycological Study of Soil from Rayong Province. *Municipal Med J* 1967; 4(3): 319-24.
18. Priyanonda B, Bovornkitti S, Mettiyawongse S, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. VII. Clinical Investigation in Reactors with Intra-thoracic Lesions. *J Dept Med Serv* 1967; 16(2): 105-112.
19. Priyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. VIII. A Survey at Udonthani Province. *Siriraj Hosp Gaz* 1967;19(1): 8-14.
20. Priyanonda B, Bovornkitti S. Histoplasmosis in Thailand. *J Med Ass Thai* 1967; 50(2):182-8.
21. Priyanonda B, Bovornkitti S, Mettiyawongse S, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. IX. A survey at Trang Province. *J Med Assoc Thai* 1967; 50(4): 294-301.
22. Priyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. X. A Survey at Cholburi Province. *Siriraj Hosp gaz* 1967; 19(6):289-97.
23. Priyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. XI. A Survey at Chacheongsao Province. *Vajira Med J* 1967; 11:77-85.

24. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. XII. A Further Survey at Udonrdhani (Nongbua Lumpoo). Thai Naval Med J 1967; 7(3):191-5.
25. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. XIII. A Survey at Dhonburi. Siriraj Med Gaz 1967; 19(10): 546-552.
26. Taylor RL, Duangmani Ch, Charoenvit Y. The Geographic Distribution of Histoplasmin Sensitivity in Thailand. Amer J Trop Med Hyg 1968; 17(4):579-83.
27. Prijyanonda B, Thasnakorn P, Suwanakul L, Mettiyawongse S, Bovornkitti S. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. XIV. Further Attempt to Isolate Histoplasma capsulatum from the soil of Rayong Province. แพทยสารทวารอภิปากาศ ๒๕๑๑; ๑๗:๑๘-๒๑.
28. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological study of histoplasmosis in Thailand. XV. A survey at Pechburi. J Med Assoc Thai 1968;51(5):298-305.
29. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Mettiyawongse S, et al. XVI. A Survey at Smut-songkram. J Med Assoc Thai 1968; 51(7): 446-53.
30. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Mettiyawongse S, et al. Epidemiological study of histoplasmosis in Thailand. XVII. A Survey at Nan Province. J Med Assoc Thai 1968; 51(9): 606-13.
31. บัญญัติ ปริชญานนท์, สมชัย บวรกิตติ, และคณะ. การศึกษาระบาดของพยาธิสโตพลาสโมซิสในประเทศไทย. ๑๘. การสำรวจที่จังหวัดสงขลา. สารศิริราช ๒๕๑๒; ๒๓๒-๔๐.
32. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological Study of Histoplasmosis in Thailand. XIX. A Survey in Ranong Province. Siriraj Hosp Gaz 1970; 22(1): 19-26.
33. Prijyanonda B, Bovornkitti S, Thianprasit M, et al. Epidemiological study of histoplasmosis in Thailand. XX. A survey in Nakornrajsima Province. J Med Assoc Thai 1970; 53(2): 110-6.
34. บัญญัติ ปริชญานนท์, สมชัย บวรกิตติ, และคณะ. การศึกษาระบาดของพยาธิสโตพลาสโมซิสในประเทศไทย. ๒๑. การสำรวจในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สารศิริราช ๒๕๑๓; ๒๒(๓): ๑๙๒-๘.
35. พลาสโมซิสในประเทศไทย. ๒๑. การสำรวจในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. สารศิริราช ๒๕๑๓; ๒๒(๓): ๑๙๒-๘.

36. คำพร ชาญวิเศษ, ดิษกุล รุณภัย. การวิเคราะห์โรคเชื้อราในชิ้นเนื้อศัลยกรรม การศึกษาเพื่อปริญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. ๒๕๑๔.
37. พิสิฐฐ์ สันต์พิทักษ์, สัมพันธ์ ศรีสุวรรณ, กำพล พันธ์อำพล, และคณะ. ฮิสโต-พลาสโมสิส: รายงานผู้ป่วย ๔ รายจากจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่เวชสาร ๒๕๑๖; ๑๒: ๓๐๕-๑๑.
38. วชิรบุญย์ ศาสตรระจุก, อำไพพล เปลี่ยนประสิทธิ์. การวิเคราะห์โรคเชื้อราจากการตรวจศพ. รายงานการศึกษาเพื่อปริญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล. ๓๐ มิถุนายน ๒๕๑๘ จำนวน ๒๒ หน้า
39. ไพบโรจน์ อุ่นสมบัติ. ฮิสโตพลาสโมสิสในประเทศไทย. ใน: สมชัย บวรกิตติ และคณะ. หนังสือเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม โรงพิมพ์ไทยเขษม ๒๕๑๙ หน้า ๖๔๐.
40. Chantarakul N, Parichatikanond P. Histoplasmosis of the Lung. A Necropsy: Case Report. J med Assoc Thai 1977; 60(8): 379-382.
41. สนั่น รังรักษ์ศิริวร. ฮิสโตพลาสโมสิสแพร่กระจาย. รายงานผู้ป่วย ๑ ราย. จพสท ๒๕๒๓; ๖๓: ๒๑๕-๑๙.
42. สมชัย บวรกิตติ. โรคเชื้อราฮิสโตพลาสมาในประเทศไทย. วารสารวิชาการสาธารณสุข ๒๕๔๕; ๑๑(๒): ๒๖๖-๑๙.

วิจารณ์และสรุป

ผู้นิพนธ์และคณะทำการศึกษาวិทยาการระบาดของโรคฮิสโทพลาสมาในประเทศไทย หลังจากได้ข้อมูลโรคทางเวชกรรมชัดเจน ได้เริ่มการศึกษาตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๐๙ ทำการสำรวจการสัมผัสเชื้อราโดยตรวจผลปฏิกิริยาฮิสโทพลาสมินในประชาชนจังหวัดระยอง และตรวจหาเชื้อราในพื้นดิน และในจังหวัดต่างๆ ได้ข้อมูลดังนี้

ปฏิกิริยาภูมิไว ฮิสโทพลาสมิน

จังหวัด	จำนวนทดสอบ (คน)	อัตราปฏิกิริยาบวก(%)
ระยอง (อ.บ้านค่าย, เมือง, แกลง)	๗๓๘, ๒๑๒, ๒๖๒	๒๘.๕๙, ๑๕.๗๖, ๑๘.๙๓.๙๓
ตรัง (เมือง, ห้วยยอด)	๓๙๐	๒๑.๕๓, ๒๓.๙๕
ชลบุรี	๙๔๙	๑๖.๙๕
ฉะเชิงเทรา (เมือง, บางคล้า)	๘๕๖	๑๔.๗๕, ๑๗.๖๖
เพชรบุรี (เมือง, ชะอำ)	๑,๕๔๐	๘.๙๑, ๑๒.๑๘
สมุทรสงคราม	๑,๐๙๑	๒.๕๙
น่าน	๑,๐๙๖	๑๓.๘๕, ๑๘.๒๘
สงขลา (เมือง, สะเตาะ)	๖๖๒	๑๕.๐๑, ๑๘.๔๗
ระนอง	๑,๒๑๓	๓๖.๑๒
อุดรธานี	๙๔๑	๕.๔๙
นครราชสีมา	๒,๕๖๑	๔.๘๐
พระนครศรีอยุธยา	๒,๕๐๐	๒.๖๐
ฉะเชิงเทรา	๒,๕๓๐	๔.๔๙

จากข้อมูลด้านเซรุ่มที่นำมาศึกษาแสดงว่าในประเทศไทย พบผู้ป่วยโรคฮิสโทพลาสมาไม่มาก อุบัติการณ์สอดคล้องกับรายงานที่แจ้งว่าโรคฮิสโทพลาสมาพบน้อยทางซีกโลกตะวันออก (Mochi A, Edwards PQ. Geographical Distribution of Histoplasmosis and Histoplasmin Sensitivity. Bull Wld Hlth Org 1952; 5(3): 259-91) และสอดคล้องกับข้อมูลวิทยาการระบาดของโรคฮิสโทพลาสมาในประเทศไทยที่ได้จากการศึกษาของบัญญัติ ปริชญานนท์ อายุรแพทย์ทรวงอก คณะแพทยศาสตร์ศิริราช เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ที่ทดสอบปฏิกิริยาฮิสโทพลาสมินในนักเรียนพยาบาล คณะแพทยศาสตร์และศิริราชพยาบาลอายุ ๑๗-๒๓ ปี ๓๒๙ คน มีผู้ให้ปฏิกิริยาบวกเพียงร้อยละ ๓.๙๘ ส่วนใหญ่จากจังหวัดทางภาคใต้ (Priyanond B. Histoplasmin Reactions Among Student Nurses (A preliminary report with reference to geographical distribution in Thailand. J Med Assoc Thai 1961;44(9)649-51.) หลังจากนั้น พ.ศ.๒๕๐๘ คณะแพทย์แผนกวิทยาแบคทีเรียและเชื้อรา หน่วยแพทย์สหรัฐอเมริกา SEATO ประเทศไทย ได้ทำการศึกษาลำรวจภูมิไวฮิสโทพลาสมินในประเทศไทย ๕ จังหวัด ในประชากร ๔,๒๑๑ คน พบผู้ที่มีภูมิไวร้อยละ ๔.๘-๓๔.๔ หนาแน่นทางจังหวัดภาคใต้และภาคกลาง พบน้อยในจังหวัดภาคเหนือและภาคอีสาน (Taylor RL, et al. The Geographic Distribution of Histoplasmin Sensitivity in Thailand. Am J Trop Med Hyg 1968; 17(4):579-83)

จากข้อมูลเอกสารรายงานผู้ป่วยในวารสารวิชาการ ประกอบกับผลการศึกษาทางวิทยาการระบาดโรคฮิสโทพลาสมาในประเทศไทย โดยการทดสอบภูมิไวฮิสโทพลาสมาแสดงว่ามีการติดเชื้อในทุกภาคของประเทศ ชุกชุมในจังหวัดภาคใต้ แต่อุบัติการณ์โรคในประเทศไทยน้อยมาก เท่าที่มีรายงานเพียง ๒๒ ราย นับจากรายงานของนายแพทย์จำรัส เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พนิดา เกษะนันท์ และมาลี นิสสัยสรการ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ ทั้งนี้อาจด้วยเหตุผลเนื่องจากภูมิอากาศของประเทศเปียกชื้น (ฝนชุก) และอุทกภัย ไม่อำนวยต่อการแพร่เชื้อทางอากาศ และเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่และในภาคพื้นซีกโลกตะวันออกอาจไม่มีหน่วยพันธุกรรมภูมิไวรับโรค (susceptibility gene)

กิตติกรรมประกาศ

นางสาววรมน วิชญูธิตา เจ้าหน้าที่หน่วยงานบริการสนับสนุนการวิจัย หอสมุดศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล ได้กรุณาจัดหาเอกสารข้อมูลประกอบการเรียบเรียงบทความนี้